

ZMNE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓINTÉZET

ELEMZÉSEK – 2009/3

1241 Budapest Pf: 181 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58

Az Obama-adminisztráció külpolitikai–nemzetbiztonsági csapata

Az alábbi elemzés azokat a személyeket és külpolitikai preferenciáikat kívánja bemutatni, akiknek meghatározó hatásuk lesz Barack Obama elnökségének külpolitikai és nemzetbiztonsági döntéseire.

Az amerikai külpolitikát az alkotmány szerint alapvetően az elnök, mint a végrehajtó hatalom feje irányítja, de fontos jogosítványokkal rendelkezik a kongresszus is. Ám miként minden politikai-hatalmi centrum, úgy az Egyesült Államok kormányai esetében is megfigyelhető, hogy egyes személyeknek, érdekcsoportoknak a többi hatalmi szereplőhöz képest meghatározó befolyásuk van a politika alakítására. A leköszönt Bush-adminisztráció első ciklusában a Donald Rumsfeld védelmi miniszter vezette Pentagonnak (védelmi minisztériumnak) volt kitüntetett befolyása a külpolitikai döntésekre Dick Cheney alelnök erőteljes támogatása mellett. A második elnöki ciklusban – különösen a „héják” Rumsfeld 2006. évi távozását követő visszaszorulásával – Condoleezza Rice külügyminiszter és a State Department (külügyminisztérium) tekintélye erősödött meg.

Az Obama-adminisztráció felállását követően, Hillary Clinton külügyminiszter bemutatkozó napján jelképes értékű volt, hogy az elnök Joe Biden alelnökkel az oldalán látogatást tett a külügyminisztériumban, ahol beszédében a diplomácia elsődleges fontosságát hangsúlyozta. A State Department munkatársainak és a külvilágnak egyaránt szóló gesztus mellett azonban érzékelhető, hogy a valódi hatalmi központ a Fehér Ház lesz. Barack Obama a gazdaságpolitikától kezdve az energiaügyi kérdéseken át a szociálpolitikai kérdésekig bezárólag olyan tetterős, nagy tekintélyű személyiségeket gyűjtött maga mellé tanácsadóként a Fehér Házba, akik potenciális miniszterjelöltek voltak, vagy korábban be is töltöttek már ilyen tisztséget, és bizonyosan döntő alakítói kívánnak lenni az egyes szakpolitikáknak. Ráadásul egy dinamikus, magabiztos elnök mellett fognak dolgozni, akinek az egyik legnehezebb feladata éppen az lesz, hogy összefogja és irányítsa kitűnő személyiségekből álló csapatát. Nem lesz ez másként a külpolitikai, nemzetbiztonsági kérdésekben sem.

Joseph R. Biden, alelnök

Joe Biden, az Egyesült Államok első katolikus alelnöke 2008 elején a demokrata elnökjelölési versenyben még Obama egyik ellenfele volt. Hosszú találgatások után a demokrata párt elnökjelölő konvenciója előtt nem sokkal jelentette be Obama, hogy a 67 éves szenátort kéri fel alelnökjelöltnek. A hozzá hasonlóan jogász végzettségű Biden minden kvalitással rendelkezik ahhoz, hogy adott esetben elnök legyen – 1972 óta a szenátus tagja, hosszú ideig volt az igazságügyi és a külügyi bizottság elnöke is. Ebben a minőségében támogatta a boszniai és a koszovói beavatkozást, és az iraki háborút is. A feltörekvő Oroszországgal és Kínával szemben rendszerint aktív, de határozott diplomáciai párbeszédet szorgalmazott.

Biden a sokat kritizált Dick Cheney után veszi át az alelnöki tisztséget, aki aktív politikaformáló szerepet játszott a Bush-kormány első ciklusa alatt, különösen a külpolitikai és nemzetbiztonsági kérdésekben. Megfigyelők szerint Biden másfajta, amolyan általános tanácsadó szerepét kívánja betölteni, aki minden fontosabb ügyben kifejti a véleményét az elnöknek, de a döntések meghozatalában nem akar előtérbe kerülni. A szenátus külügyi bizottságában eltöltött hosszú évek arra mutatnak, hogy a háttérben – egyébként Cheneyhez hasonlóan – a külpolitikai kérdésekben fogja hallatni a hangját.

James L. Jones tábornok, nemzetbiztonsági főtanácsadó

James Jones tábornok komoly „európai” hátérrel rendelkezik. Gyermekkorát Franciaországban töltötte, kitűnően beszél franciául, katonai karrierje csúcspontján ő volt az USA európai

parancsnokságának vezetője, így egyben a NATO katonai főparancsnoka 2003 és 2006 között. Ezt megelőzően négycsillagos tábornokként a tengerészgyalogság főparancsnoka volt, korábban pedig számos tisztséget töltött be a Pentagonban. Nyugalmazását követően több üzleti és nem-kormányzati szervezetben töltött be vezető tisztséget, így az olajipari Chevronnál és a Boeingnél, valamint az amerikai kereskedelmi kamara energetikai kérdésekkel foglalkozó intézeténél, az Institute for 21st Century Energy is. Az Egyesült Államok Atlanti Tanácsának elnöke. James Jones tábornokot kiemelkedő nemzetbiztonsági tapasztalatának és ideológiamentes, pragmatikus gondolkodásának köszönhetően kétpárti elismertség övezi.

Az Obama-adminisztráció talán legnagyobb külpolitikai kihívása az afganisztáni háború kezelése lesz. Az afganisztáni amerikai hadműveletek felügyeletét az amerikai középső parancsnokság vezetőjeként 2008 októberétől David Patreus, az iraki csapaterősítési stratégia sikeres parancsnoka vette át. Szükség is volt erre, mert hosszú távon Afganisztánban még Irakhoz képest is nagyobb katonai és politikai problémákkal kell szembenéznie az Egyesült Államoknak: nehezebb és jóval nagyobb kiterjedésű terep, igen elmaradott helyi közösségek és infrastruktúra, az afgán–pakisztáni határvonal védtelensége, a Pakisztán területén végrehajtott katonai csapások politikai következményei, regionális hatalmi érdekellentétek, az ISAF keretében jelenlévő egyes szövetséges NATO-erők korlátozott katonai mozgástere, hogy csak a katonai jellegű problémákat említsük.

Jones tábornoknak minden bizonnyal különösen nagy befolyása lesz az afganisztáni stratégia kialakításában. Az Atlanti Tanács vezetőjeként 2008-ban egy átfogó tanulmányt készített az afganisztáni misszióról, amelyben leszögezte, hogy jelenleg a koalíciós erők nem állnak nyerésre, ugyanakkor az Egyesült Államok és szövetségesei nem engedhetik meg maguknak a vereséget, mivel Afganisztán a terrorizmusellenes háború frontvonala. Jones tábornok szerint az afganisztáni probléma csak másodsorban katonai jellegű, a fő gondot a kábítószerüzlet, a rendészeti és igazgatási szervek elégtelen működése, illetve a korrupció jelenti. Robert Gates védelmi miniszterhez hasonlóan szükségesnek véli a csapatnövelést, de a hosszú távú megoldást elsősorban a koherens politikai, gazdasági és biztonsági erőfeszítések megsokszorozásában látja. Ehhez viszont elengedhetetlen a regionális biztonsági prioritások megfogalmazása. A pakisztáni együttműködés megszerzése érdekében ugyanis az Egyesült Államok nagyobb nyomást kell gyakorolnia Indiára, hogy Pakisztán ne érezze magát Afganisztán esetleges stabilizálása esetében. Irán is fontos szerepet kaphat a regionális gazdasági kereskedelmi kapcsolatok felélesztésében, ez esetben viszont fel kellene hagyni az Irán elszigetelését célzó amerikai törekvésekkel. Oroszország vonatkozásában hasonló dilemmák merülhetnek fel. Obamának, illetve a Nemzetbiztonsági Tanácsnak már nagyon korán komoly stratégiai döntéseket kell meghoznia.

Robert Michael Gates, védelmi miniszter

Robert Gates az egyik legtapasztaltabb és legelismertebb nemzetbiztonsági szaktekintélyként került Donald Rumsfeld 2006-os távozása után a Pentagon élére. A hetvenes években Brent Scowcroft, majd Zbigniew Brzezinski, e két mérsékelt reálpolitikai világgéppel rendelkező nemzetbiztonsági főtanácsadó beosztottjaként indult karrierje. Huszonhat évig dolgozott a CIA-nál és Nemzetbiztonsági Tanácsnál, az idősebb Bush elnöksége idején pedig a CIA igazgatója volt. A kilencvenes évek elejétől sikeres tudományos karriert futott be, számos szakértői bizottságban tevékenykedett, mielőtt 2006 végén visszatért volna a politika első vonalába. Hozzáértését, pragmatizmusát mindkét párt elismeri.

Robert Gates a leköszönő Bush-kormány egyik legnépszerűbb minisztere volt, nagyrészt az Irakban az elmúlt két évben elért előrehaladás következtében. Egyik legfontosabb lépése e tekintetben az volt, hogy szabad utat adott David Patreus tábornok nevéhez köthető „surge” stratégia alkalmazásának Irakban, amelyet a fegyveres erők vezérkari főnöke, Michael Mullen admirális is támogatott. Az erőszakos cselekmények száma csökkent, amiben nemcsak a csapaterősítés, hanem az amerikai csapatok nagyobb beágyazása a helyi iraki rendfenntartó erőkbe és közösségekbe, a bizalom erősítő lépések, az ellenség megosztása és egyes csoportjaival való kiegyezés is szerepet játszott.

A jelenleg legnagyobb katonai kihívást jelentő Afganisztánról szólva januári szenátusi meghallgatásán Gates az elérendő célok újragondolására hívta fel az amerikai politikai vezetést. A Bush-kormány által hangoztatott demokráciaépítés és stabil központi hatalom megteremtése ugyanis minden elemzés szerint jelenleg még elérhetetlen távolságban van. Ehelyett reálisabb, kisebb célkitűzéseket kell megfogalmazni, hogy Afganisztán ne válhasson ismétlenül az al-Káida és hasonló iszlám szélsőséges szervezetek menedékhelyévé. A kidolgozás alatt álló új stratégia alapján várhatóan nagyobb nyomást fognak gyakorolni Karzai elnökre, hogy a veszélyes méreteket öltő korrupciót visszaszorítsa, és gyorsítsa a központi afgán intézmények, mindenekelőtt a fegyveres erők fejlesztését.¹ Másrészt az amerikaiak nagyobb figyelmet igyekeznek majd fordítani a lokális problémák kezelésére, vagyis nyitni próbálnak majd a helyi hadurak, törzsi vezetők felé, és nagyobb erőfeszítéseket tesznek a helyi életkörülmények átfogó civil-katonai együttműködésben történő javítására. Ez utóbbihoz viszont az európai NATO-szövetségesek nagyobb hozzájárulására számítanak. Robert Gates már többször is nyilvánosan felrótta a NATO-szövetségeseknek, hogy nem erejükhez mérten járulnak hozzá az afganisztáni misszióhoz, ez a feszültség pedig várhatóan csak növekedni fog az elkövetkező hónapok folyamán. Amíg Irakkal ellentétben az afganisztáni hadműveleteket jóval nagyobb támogatás övezte a nyugati szövetséges országok vezetése részéről, és ez katonai részvételben is testet öltött, az európai közvélemény jóval érzékenyebben reagál a veszteségekre és a civil áldozatokra, ezért több ország vezetése nem engedi katonáit a veszélyesebb déli területekre és támadó jellegű hadműveletekben való részvételre.

Irán kérdésében Gates már a Bush-kormány idején is mérsékelt álláspontot képviselt. Alapvetően tárgyalások szorgalmazását látja célravezetőnek, ami pedig a katonai lehetőségeket illeti, 2008 júliusában úgy nyilatkozott, hogy egy újabb közel-keleti katonai konfrontáció katasztrofális következményekkel járhat.² Többször hozzátette ugyanakkor, hogy a katonai lehetőség továbbra is napirenden marad.

Gates a Bush-kormány egy másik vitatott védelempolitikai kérdését, a ballisztikus rakéta-védelmi rendszer továbbfejlesztését és európai telepítését erőteljesen támogatja. Még bizonytalan, hogy az elnök milyen álláspontot képvisel az ügyben, annyi bizonyos, hogy Obama enyhítené a feszültséget Oroszországgal, nem erőlteti olyan vehemensen az európai rakétavédelmi rendszer telepítését és a NATO bővítését. Ugyanakkor nem várható, hogy – nemcsak az orosz félre, hanem a hazai nemzetvédelmi establishmentre is gondolva – elnöki ciklusa elején nagymértékű engedményeket tegyen. Gatesnek mindenesetre meghatározó szerepe lesz a rakétavédelmi program jövőjét illetően.

Hillary Rodham Clinton, külügyminiszter

Hillary Clinton személyében valóban egyedülálló életpályát befutott politikus lesz az első afroamerikai elnök elsőszámú diplomatája. A Fehér Házban first ladyként eltöltött nyolc év, férje szerteágazó nemzetközi tevékenysége, kapcsolatrendszere, és máig érvényesülő politikai befolyása különös színezetet ad Hillary Clinton jelölésének. A volt elnök feleségének lenni ugyanis nem csupán igen sok előnyt jelent, hanem igen sok problémát is okozott eddig és feltehetőleg okoz a jövőben is Hillary Clinton politikai pályafutásában – a fehér házi Clinton-évek botrányainak terhétől kezdve férje jelenlegi nemzetközi alapítványi tevékenységéig bezárólag. Mindemellett egybehangzó vélemények szerint Hillary Clinton „saját jogon” is felkészült külügyminisztere lesz az Egyesült Államoknak. Jogászként még férje elnöksége előtt szép karriert futott be, a fehér házi évek alatt aktívan bekapcsolódott a politikai közéletbe, 2001 óta pedig New York állam szenátora, és e minőségében többek között a szenátus Fegyveres Erők Bizottságának tagja volt.

Külügyminiszteri kinevezése a Clinton-adminisztráció és személyesen Madeleine Albright által megtestesített liberális internacionalista külpolitika folytatását vetíti előre. Hillary Clinton a diplomáciát, a multilateralizmust, a nemzetközi intézményeket tekinti a legfontosabb esz-

¹ http://www.acus.org/new_atlanticist/obamas-new-afghanistan-strategy

² <http://www.presstv.ir/detail.aspx?id=64995§ionid=351020101>

közöknek, ha az amerikai érdekek nemzetközi érvényesítéséről van szó. Emellett liberális értékek alapján (emberi jogok, demokrácia védelme) intervencionista külpolitikát szorgalmaz, vagyis aktív amerikai közreműködést és jelenlétet a világ válsággócaiban. Ez inkább a politikai, gazdasági, pénzügyi, katonai eszközök válogatott alkalmazását jelenti, ám közel sem minden esetben csak a katonai erő használatát.

Külügyminiszterként sikere nagyrészt azon múlhat, hogy személyes tekintélye és ambíciói ellenére mennyire tudja majd megtalálni a hangot az elnökkel, aki a végső döntéseket fogja meghozni. De azon is sok múlhat, hogy hogyan fogja menedzselni minisztériumát és osztottait, többek között olyan külpolitikai nagyágyúkat, mint Richard Holbrooke és George Mitchell. Annyi bizonyos, hogy a két különmegbízott és Hillary Clinton, illetve a State Department vezetése között lehetnek hatásköri súrlódások. George Mitchell hivatalosan közel-keleti különleges követi (special envoy) megbízatást kapott, míg Richard Holbrooke-ot afganisztáni és pakisztáni különleges képviselőnek (special representative) nevezte ki Barack Obama. Az előbbi a külügyi szolgálat keretében végzendő hagyományos diplomáciai közvetítő tevékenységre utal, vagyis Clinton irányító szerepe itt egyértelműbb. Ezzel szemben Holbrooke ennél várhatóan szélesebb mozgásteret kap, a külügyön kívül ugyanis a Nemzetbiztonsági Tanácsot és a Pentagont is képviselheti a hatékonyabb és átfogóbb stratégia érdekében, de ő is Clintonnak fog jelenteni a Fehér Ház helyett.

Az alapvető külpolitikai kérdésekben már a kampány során is lényegében azonos álláspontot képviselt Obamával. Irak esetében a fokozatos kivonulás, Irán esetében – megtartva a katonai csapás lehetőségét – a diplomáciai erőfeszítések felújítása, Afganisztán esetében a csapaterősítés mellett kampányolt. Külügyminiszterként azonban az elsődleges feladata az lesz, hogy e válsággócok amerikai kezeléséhez megszerezze a nemzetközi támogatást, elsősorban Oroszországot, Kínát és Indiát, amelyekkel a kapcsolatok természetesen önmagukban is stratégiai jelentőségűek. Clinton „liberális héjaként” többször erős kritikával illette korábban az orosz vezetést antidemokratikus intézkedései és agresszív külpolitikája miatt. Külügyminiszteri beiktatását követően is megerősítette ugyanakkor, hogy az Egyesült Államok komoly tárgyalásokat kíván kezdeni a stratégiai támadóerőcsökkentéséről (START-szerződés), emellett a további NATO-bővítést és kelet-európai rakétatelepítést nem erőltetné annyira. Kína és India esetében abból érdemes kiindulni, hogy a Bush-kormány egyik ritkán hangoztatott sikereként az USA ma egyszerre ápol jó kapcsolatokat Kínával és Indiával is. Ennek fenntartása nem lesz egyszerű feladat, mivel a világgazdasági válság és a nyomában esetlegesen felmerülő protekcionista intézkedések komoly feszültséget eredményezhetnek a kétoldalú kapcsolatokban, s a politikai, biztonsági kérdésekre is kihathatnak. Kína esetében ez Észak-Korea és Tajvan kérdésben kaphat elsődleges jelentőséget. Az előbbi esetében Clinton a hatoldalú tárgyalások folytatását szorgalmazza, Tajvan ügyében a status quo megőrzése mellett van, a gazdasági kérdéseket illetően pedig korábban többször kritizálta a kínai árfolyam- és kereskedelempolitikát. India vonatkozásában a nukleáris együttműködés, valamint a közép-keleti térség biztonsági kérdései (Pakisztán, Afganisztán, Irán) a legfontosabb ügyek. Clinton várhatóan Condoleezza Rice-hoz hasonlóan az indiai-amerikai stratégiai partnerséget prioritásként kezeli majd, ahogy azt egy indiai lapnak írt cikkében megerősítette.³

A belpolitikai szempontból is fontos izraeli-palesztin konfliktus kérdésében azonban érzékelhető különbség van az elnök és Clinton között. Obama azután tette látványosan magáévá a hagyományos amerikai Izrael-barát retorikát, miután az elnökjelölti versenyben – már komoly esélyesként – kemény kritikák érték néhány palesztinbarát kijelentése miatt. Ugyanakkor a közel-keleti konfliktushoz való eddigiektől eltérő hozzáállást jelzi egy minden korábbinál pártatlanabb személy, George Mitchell különmegbízottá történő kinevezése. Clinton ezzel szemben, mint volt New York-i szenátor, régóta kiváló kapcsolatokat ápol az Izrael-barát lobbiszervezetekkel. Bármekkora reputációja is van, a korábbi történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a tehetséges külügyminiszterek voltak politikailag sikeresek (mint Dean Acheson Truman alatt, Henry Kissinger Nixon alatt), akik az elnökkel jó munkakapcsolatot és viszonyt alakítottak ki, és az elnök elképzeléseinek megvalósításán dolgoztak.

³ <http://www.rediff.com/news/2008/feb/04hill.htm>

Richard C. Holbrooke afganisztáni és pakisztáni különleges megbízott

Richard Holbrooke a boszniai háborút lezáró daytoni békeszerződés tető alá hozásával szerezte meg a nemzetközi hírnevét. Diplomáciai körökben azonban korábban sem volt ismeretlen a neve, hosszú éveket töltött a State Department szolgálatában, ő az egyetlen, aki egyszerre két különböző régióért, Ázsiáért és Európáért felelős külügyminiszter-helyettes is volt. Magyar kötődése is van, felesége Kati Marton neves New York-i újságíró.

Holbrooke feladata az Egyesült Államok – és így közvetve a NATO – egyre súlyosbodó afganisztáni helyzetének javítása lesz a térség stabilizálására irányuló katonai, politikai és gazdasági erőfeszítések összefogásával. E tekintetben még a saját amerikai erőfeszítések összefogása sem lesz egyszerű. Az afganisztáni–pakisztáni térségben négy katonai parancsnokság is érdekelt: a CENTCOM (a középső amerikai parancsnokság), az EUCOM (az európai főparancsnokság) révén, a PACOM (a csendes-óceáni főparancsnokság India és az Indiai-óceán kapcsán), és a SOCOM (a különleges műveletek főparancsnoksága). Emellett jelen van a CIA, a külügyminisztérium, a USAID és más amerikai ügynökségek. És ekkor még nem említettük a NATO-szövetségeseket, az ENSZ-t és az EU-t. Ugyanakkor még e szervezetek összefogása is könnyűnek tűnhet a feladat nehezebbik diplomáciai részéhez képest, ti. tárgyalásra készíteni az afgán és pakisztáni állami és nem állami politikai szereplőket. Holbrooke munkáját ráadásul jelentősen megnehezítheti, hogy India és Irán nem tartozik a portfóliójába, vagyis Washingtonban is komoly nehézségekbe ütközhet az általa elképzelt stratégia megvalósítása. India és Irán aktív bevonása nélkül ugyanis lehetetlen az afganisztáni helyzet javítása, gondoljunk Pakisztán biztonsági igényeire, a vitatott kasmíri konfliktusra, a szélsőséges iszlám szervezetek tevékenységére, hogy csak a legfontosabbakat említsük. India a háttérben élesen ellenezte is, hogy Holbrooke mandátuma kiterjedjen Indiára.⁴

George J. Mitchell, közel-keleti különmegbízott

George Mitchell az egyik legelismertebb amerikai veterán politikus és diplomata. Tizennégy évig volt Maine állam szenátora 1980 és 1994 között, amelynek utolsó hat évében a demokrata szenátusi többség vezetője volt. A kilencvenes évek második felében észak-írországi különmegbízottként fáradhatatlan közvetítő tevékenységével részt vett az északír konfliktust lezáró ún. nagypénteki egyezmény tető alá hozásában. 2000-ben Clinton elnök megbízására jelentést készített az izraeli–palesztin konfliktusról, amelyben hangsúlyozta az illegális izraeli telepek felszámolásának szükségességét. Kinevezését az Izrael-barát amerikai lobbiszeptikusan fogadta. Abraham Foxman, a Rágalmazásellenes Liga (*Anti-Defamation League*) elnöke a New York-i *Jewish Week*nek nyilatkozva azért tartotta Mitchellt alkalmatlannak a feladatra, mert „fair” és a „végletekig kiegyensúlyozott”, az Egyesült Államoknak azonban véleménye szerint nem ilyen módon kell megközelítenie a konfliktust.

Mitchellnek várhatóan jóval nehezebb dolga lesz, mint Észak-Írországból volt. Azon túl, hogy ez esetben is egy maroknyi földterületen háborúskodik évtizedek óta két közösség, szinte minden más tekintetben kilátástalanabbak a körülmények. Etnikai–vallási ellentétek, óriási gazdasági-szociális problémák, demográfiai kihívások, éles politikai ellentétek mindkét oldalon belül, a konfliktusban érdekelt külső hatalmak és egymást keresztező érdekek egész sora az, amivel meg kell birkóznia. De nemcsak a Közel-Keleten várja nehéz feladat. Washingtonban is egészen más politikai jelentőséggel bír az izraeli–palesztin konfliktus. Az Egyesült Államok a külső szemlélők szemében a legkevésbé sem tűnik pártatlan közvetítőnek évtizedek óta, az izraeli politika támogatásában pedig éppen a Bush-kormány ment el a legmesszebb. A legutóbbi gázai háború alatt az amerikai kongresszus képviselőháza 390:5 arányban fogadott el határozatot „Izrael önvédelmi jogának támogatásáról a Gázából érkező támadásokkal szemben”, amelyben kizárólag a Hamászt tette felelőssé az áldozatokért, és továbbra is „rendületlen támogatásról” biztosította Izraelt. Ugyanakkor az amerikai realista külpolitikai elit egyre több jeles képviselője – például Brent Scowcroft, Zbigniew Brzezinski,

⁴ http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2009/01/26/indias_special_envoy_anxiety_part_ii

Aron David Miller – szerint a palesztin politikai erők mellett az egyedülálló amerikai diplomáciai, gazdasági és katonai támogatásban részesülő Izraelre is valódi, a korábnál jóval nagyobb nyomást kellene gyakorolni ahhoz, hogy a békefolyamatot ki lehessen mozdítani a holtpontról. Az amerikai közel-keleti politika továbbra is nagymértékben a belpolitikai szempontokon, különböző érdekcsoportok befolyásán múlik, és e tekintetben gyors és látványos változásra nem igazán lehet számítani.

Susan E. Rice, ENSZ-nagykövet

Susan Rice az első afroamerikai ENSZ-nagykövete az Egyesült Államoknak. Condoleezza Ricehoz hasonlóan (akinek csak névrokona) a Stanford Egyetemen végzett. A Clinton-adminisztráció idején több külpolitikai tisztséget is betöltött, mielőtt 1997-ben az afrikai ügyekért felelős külügyminiszter-helyettesé kinevezték. A kormányzati munka után 2001-ben a Brookings Institute-nál helyezkedett el, ahol nemzetközi fejlesztéssel, gyenge – elsősorban afrikai – államokkal és azok biztonságpolitikai kihatásaival foglalkozott.

Korábbi munkája során Rice liberális intervencionista külpolitikai nézetek hangoztatott, hangsúlyozva az Egyesült Államok felelősségét az emberi jogok, a fejlesztési programok előmozdítása terén. Ugyanakkor a Nemzetbiztonsági Tanács munkatársaként 1994-ben elnevezte az Egyesült Államok beavatkozását Ruandában a népirtás megakadályozására. Ezzel kapcsolatban néhány évvel később bizonyos mértékig beismerte a Clinton-adminisztráció és saját mulasztásait, s úgy nyilatkozott, hogy ha valaha döntési helyzetben lesz hasonló krízis esetén, akkor a végsőig a határozott cselekvés mellett kardoskodna. Kritikusi szerint azzal hogy a kilencvenes évek legvégén külügyminiszterként-helyettesként Ruandát támogatta a kongói konfliktusban (a Kongói Demokratikus Köztársaságban 1998-ban véres polgárháború tört ki, amelybe többek között Ruanda is beavatkozott), megnehezítette a konfliktus rendezését célzó nemzetközi erőfeszítéseket. A 2000-es évek folyamán viszont számos alkalommal határozottabb nemzetközi fellépést sürgetett Szudánnal szemben a dárfúri népirtás miatt, akár korlátozott mértékű katonai csapások szükségességét is felvetve. Mindenestre széles körben elismerést keltett nagykövetként tett egyik első nyilatkozata, miszerint az Egyesült Államok elvárja Izraeltől, hogy teljes mértékben működjön közre azon nemzetközi vizsgálatokban, amelyek a gázai hadműveletek folyamán elkövetett esetleges háborús bűncselekményeket hivatottak kivizsgálni – igaz, emellett felszólította a tagállamokat, hogy tartózkodjanak a vizsgálat „átpolitizálásától”.

Dennis C. Blair, nemzeti hírszerzési igazgató

Az Egyesült Államok nemzeti hírszerzési igazgatói tisztségét és hivatalát a 2001. szeptember 11-i terrorcselekményekből okulva 2005-ben hívták életre, hogy átfogja, felügyelje 16 hírszerzési szolgálat működését, és biztosítsa e szervek megfelelő összeköttetését a politikai vezetéssel. A hírszerzési igazgató ily módon rendkívül fontos szerepet tölt be a nemzetbiztonsági döntések előkészítésében, mivel az első számú hírszerzési tanácsadója többek között az elnöknek, a Nemzetbiztonsági Tanácsnak és a Belbiztonsági Tanácsnak is.

Erre a tisztségre Barack Obama Dennis C. Blair admirálist, volt csendes-óceáni főparancsnokot kérte fel. Hosszú tengerészti karrierje során a vezérkari főnökök egyesített bizottságában és a nemzetbiztonsági tanácsban is dolgozott, hírszerzési tapasztalatát a CIA-nál szerezte. Az admirális pályafutásában két vitatott mozzanat található. 2007-ben azért távozott a befolyásos Institute for Defence Analyses éléről, mert összeférhetlenség gyanúja merült fel az intézet által az F-22-es vadászpilótaokról készített tanulmány és az admirális pénzügyi érdekeltségei között. A másik még csendes-óceáni főparancsnokságához kötődik. 1999-ben, a kelet-timori elszakadási törekvések felerősödése idején nem továbbította a Fehér Ház üzenetét az indonéz hadsereg képviselőinek, hogy vessenek véget a háborús bűncselekményekkel terhes kelet-timori hadműveleteknek.⁵ Blair admirális az amerikai–indonéz

⁵ http://www.silobreaker.com/DocumentReader.aspx?Item=5_2262019256721866780

kapcsolatok megromlásától tartott, és úgy gondolta, előbb bizalomépítő lépésekre van szükség, utána célszerű csak Kelet-Timor ügyében közbelépni.

Leon Panetta, a Központi Hírszerző Ügynökség (CIA) igazgatója

Obama elnök jelölései közül Leon Panettának a CIA élére történő kinevezése okozta a legnagyobb meglepetést. Panetta meglehetősen hosszú politikai karriert futott be, de nemzetbiztonsági és hírszerzési ügyekkel eddig csak érintőlegesen foglalkozott. 1976 és 1993 között kilencszer választották meg kongresszusi képviselőnek, demokrata képviselőként elsősorban költségvetési ügyekkel foglalkozott. 1993-tól az USA vagyonezelési és költségvetési hivatalát vezette, majd egy év múlva Bill Clinton elnök kabinetfőnöke lett. Komoly vezetési, szervezési tapasztalata van tehát, de kritikusai szerint kérdéses, hogy kívülállóként mennyire lesz hatékony a zárt, bürokratikus hírszerző hivatal igazgatásában. Kétségeit a szenátus hírszerzési bizottságának demokrata vezetője, Dianne Feinstein nyilvánosan is szóvá tette.⁶

Az általános vélekedés szerint alapvetően két ok állhatott Panetta kinevezése mögött. Egyrészt világos elhatárolódást kellett mutatni a Bush-kormány elmúlt nyolcévi hírszerzési tevékenységétől, különös tekintettel az olyan emberi jogi vonatkozású kérdésekre, mint a kínzásnak minősülő vallatási technikák alkalmazása és a titkos külföldi fogolytáborok. Másrészt a kritikák ellenére Panetta jó kapcsolatokkal rendelkezik a Kongresszusban mindkét pártban, ami biztosíthatja a CIA munkájának zavartalan belpolitikai hátterét.

Judd Gregg, kereskedelmi miniszter

A világgazdasági válság közepette különösen fontos szerepet kaphat a külkapcsolatok terén a kereskedelmi miniszter. Obama eredeti jelöltje Bill Richardson demokrata szenátor volt, de ő visszalépett a jelöléstől egy lezáratlan pénzügyi vizsgálat miatt. Az új jelölt neve január végén látott napvilágot, Judd Gregg New Hampshire-i republikánus szenátor személyében, aki a harmadik nem demokrata párti miniszter lenne az adminisztrációban.

Judd Gregg 1993 óta szenátor, 2005-től pedig a szenátus költségvetési bizottságának az elnöke. Fiskális konzervatív és a szabad kereskedelem híve, szenátorként rendszerint a vállalati adócsökkentések és dereguláció mellett szavazott. A készülő közel 900 milliárd dolláros gazdasági mentőcsomag kapcsán is úgy nyilatkozott, hogy ellenzi a protekcionista klauzulák beépítését a tervezetbe. Kinevezése tehát egyrészt jelzés a nemzetközi piacoknak és a nagyvállalatoknak, hogy a nagyobb állami szerepvállalás mellett az Obama-adminisztráció nem kívánja a szabadpiaci elveket teljesen negligálni. A külföldi partnerek előtt pedig a szabad kereskedelem melletti elkötelezettségét hivatott bizonyítani, ugyanakkor a külgazdasági kapcsolatok alakulására az adminisztráció többi gazdasági vezetője mellett a Kongresszus is meghatározó szerepet fog játszani.

Rahm Emanuel, a Fehér Ház kabinetfőnöke

Mint minden fontos ügyben, a külpolitikai kérdésekben is az elnök fogja kimondani a végső szót. Az eléje kerülő ügyek közötti prioritások meghatározására, az ügyek előkészítettségének minőségére, és annak eldöntésére, hogy az elnökhöz mikor, ki juthat be, a Fehér Ház kabinetfőnökének meghatározó befolyása van, aki rendszerint az első és az utolsó személy, akivel az elnök nap mint nap találkozik. E vonatkozásban belpolitikai jelentősége a fontosabb, különösen a kongresszus tagjaival való informális kapcsolattartásban, de a külpolitika terén sem lebecsülendő.

Rahm Emanuel szintén Illinoisban kezdte politikai pályafutását. Karrierje akkor ívelt fel, amikor átvette Bill Clinton 1993-as kampánya pénzügyeinek irányítását. A Clinton-adminisztráció idején a Fehér Házban dolgozott a kabinetfőnök mellett. 2002-ben választották be a kongresszus képviselőházába, ahol Obama felkéréséig képviselő volt. Rahm Emanuel jó szervezőkészségéről és rámenős stílusáról kapta a „Rambo” becenevet.

⁶ http://www.huffingtonpost.com/2009/01/05/leon-panetta-obamas-cia-d_n_155338.html

Külpolitikai ügyekben elsősorban az izraeli–palesztin konfliktusban hallatta a hangját. Valóságos zsidó családból származván erős szálak fűzik Izraelhez: apja a félkatonai Irgun szervezet tagja volt Palesztinában, ő maga pedig önkéntesként szolgált az izraeli hadseregben az 1991-es öbölháború idején. Képviselőként tett nyilatkozataiban támogatta a békefolyamatot, de annak elsődleges akadályaként a palesztin terrorcselekményeket jelölte meg. Ez, ahogy erre a Foreign Policy magazin is rámutatott, komoly előnyt is jelenthet Obama számára az izraeli kormánnyal való tárgyalások során, hiszen Rahm Emanuelnek az izraeli biztonsági garanciák iránti való elkötelezettségét kevesen kérdőjeleznék meg, ugyanakkor praktikus politikusként könnyebben meg tudná győzni az izraeli partnereket néhány fájdalmas engedmény megtételére.